

III JORNADES D'ARQUEOLOGIA MEDIEVAL CATALANA 10, 11 i 12 de març del 1988

El Laboratori d'Arqueologia Medieval (L.A.M.) del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona, seguint la línia iniciada fa uns anys, organitzà els propassats 10, 11 i 12 de març les III Jornades d'Arqueologia Medieval, les quals comptaren amb el suport del Deganat de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona i la Societat Catalana d'Arqueologia.

Si en les II Jornades es va intentar posar en contacte els historiadors més documentalistes amb els arqueòlegs per tal d'aprofitar al màxim totes les fonts útils per a la Història Medieval, en aquesta edició es repregué una fórmula semblant a la que va presidir la primera reunió, agrupant les intervencions dels participants sota el tema: *L'ús de l'espai a l'Edat Mitjana*.

El creixement, en els darrers dos anys, de les activitats arqueològiques relacionades amb el món medieval obligà a fer una selecció d'excavacions, tenint en compte les novetats que ens podien oferir, i integrar-les en quatre sessions (Fortificacions, Tecnologia, Hàbitat i Llocs de culte), que considerem pràctiques a l'hora d'exposar problemàtiques similars.

Amb tot, es posà l'accent en el seguiment dels passos que comporta dur a terme una excavació, és a dir, la seva planificació i preparació amb mitjans adequats, la metodologia aplicada en l'excavació i recollida de dades, l'estudi de materials i elaboració de conclusions, així com els problemes de caire tècnic i, sobretot, econòmic que s'hi plantegen.

Les Jornades foren, a més, completades amb un col·loqui sobre *Arqueologia subaquàtica medieval* que comptà amb l'equip de col·laboradors del Centre d'Investigacions Aquàtiques de Girona (C.I.A.G.), i amb una conferència a càrrec de Màrius Vendrell sobre la *Caracterització de ceràmica mitjançant anàlisis cristal·loquímiques*.

Resta només agrair a professors, arqueòlegs professionals i alumnes l'interès i participació que han mostrat.

1.ª sessió: Fortificacions

Participants: Manuel RIU/Prim BERTRAN: Mataplana
Josep GIRALT: Balaguer
Dolors MOLAS: Vic
Joaquim GARCIA: Burriac

Les excavacions que conformaven aquest apartat presentaven força diferències entre elles ja que les fortificacions inclouen sovint, a més dels elements estrictament defensius i ofensius tals com torres i murades, d'altres com conjunts d'habitació i poblament, de serveis i de culte. Són edificacions que sofreixen també remodelacions i estan exposades a processos de degradació.

Tor i així, presenten en general unes característiques comunes en ésser excavades i que podríem resumir, bàsicament, en tres. En primer lloc, la necessitat en ocasions de comptar amb obrers i d'altres aparells mecànics que col·laborin i facilitin l'extracció d'un gran volum mètric d'enderroc.

En segon lloc, i no precisament en aquest ordre, les grans dimensions de les estructures que queden en peu i de les descobertes, freqüentment en molt mal estat de conservació, obliga a treballs de consolidació o a abandonar certes àrees d'excavació davant d'un possible perill d'esslavissament. El principal problema rau, però, en que en les subvencions no es contempla aquesta necessitat de conservar les restes.

Finalment, les modificacions i reconversions sofertes per aquests edificis compliquen el procés de comprensió de la seva evolució i també impedeixen, a vegades, conèixer certes etapes o aspectes dels mateixos, car això implicaria desmuntar algunes de les estructures existents, cosa no sempre factible o convenient.

2.ª sessió: Tecnologia

Participants: Iñaqüi PADILLA: Forn de Cabrera d'Anoia
Imma OLLICH: L'Esquerda (Graner)
Montserrat CABALLERO: Pont de Castellbell i El Vilar
Jordi AMIGÓ: El molí de Can Batlle

En aquesta sessió, vam intentar agrupar una sèrie de treballs arqueològics relacionats amb l'estudi de les tecnologies i la seva aplicació en el món medieval. No són masses les investigacions que es realitzen en aquest camp, i per això hem volgut dedicar un apartat a aquest tema.

Molt sovint la documentació escrita resta muda en tot allò que fa referència a la producció de béns útils i aliments, i és per aquest fet que l'arqueologia ha d'ocupar-se d'aquests temes. Com es va veure en aquesta sessió, és molt important informar-se de tot allò que es refereix a les tècniques tradicionals que encara avui es poden trobar, ja que això ens facilitarà la comprensió de les restes materials que es localitzen en les excavacions. És també en aquest camp on les noves tècniques aplicades a l'arqueologia poden donar dades molt importants. L'estudi de les llavors per tal de saber els tipus de conreus existents en l'època estudiada, les anàlisis cristal·logràfiques de les ceràmiques que ens donaran informació sobre el procés de producció de les ceràmiques...

Per això, les investigacions sobre temes tecnològics s'han de dur a terme amb la col·laboració d'especialistes en temes molt diversos que aportin els seus coneixements a l'estudi que es realitza.

Per últim, cal dir que aquests estudis ens obren la porta en el camí de l'arqueologia experimental, ja que coneixent les tècniques aplicades, es poden realitzar experiències interessants reproduint les condicions en què es feien en el període medieval.

3.ª sessió: *Hàbitat*

Participants: Assumpta SERRA: Masos de Tavertet
Rosario NAVARRO/Alfred MAURI: Santa Margarida
Jordi BOLOS: Puigbo
Xavier LLOVERA: Sant Vicenç d'Enclar (Andorra)

Després que cadascun dels participants esposés de forma resumida el jaciment objecte del tema, en Xavier Llovera va comentar breument les anàlisis realitzades a Sant Vicenç d'Enclar, jaciment en el que actualment es dona prioritat als estudis dels indicadors econòmics: anàlisi d'argamasses i arrebossats, anàlisi d'escòries d'origen metàl·lic, anàlisi de ceràmiques, anàlisi de la pedra tosca, anàlisi sedimentològiques, antracologia, arqueozoologia i estocatge d'aliments. Aquesta intervenció va induir a la resta de participants a proposar la realització d'unes Jornades de metodologies especials aplicades a l'arqueologia Medieval, i que insistissin en la gran importància del treball interdisciplinar.

A rel de l'exposició d'Assumpta Serra sobre les prospeccions realitzades als Masos de Tavertet, tots els participants van estar d'acord en la gran importància de les prospeccions, no solament com un estudi previ a l'excavació, sinó com un mitjà pel coneixement del territori i la seva estructura; així doncs, es va considerar que les prospeccions han de potenciar-se des de les mateixes institucions per tal d'evitar el desgavell de les excavacions d'urgència.

A una pregunta sobre la comparació dels mitjans tècnics de que disposem a

Catalunya i els que s'utilitzen a altres països l'Alfred Mauri va afirmar que està convençut que en aquest país també es poden aplicar diferents tècniques a l'arqueologia —concretament utilitzen en els seus jaciments les prospeccions elèctromagnètiques— i que malgrat sempre veiem que fora hi ha el millor, creu que moltes vegades els arqueòlegs i tècnics estrangers també ens intenten vendre aquesta imatge. En Xavier Llovera considera que a Catalunya treballen especialistes molt bons, els quals realitzen les seves anàlisis i col·laboren amb els arqueòlegs andorrans.

Finalment es va considerar convenient elaborar algun tipus de manifest o comunicat sobre les subvencions, els mitjans i el suport de les institucions del país a l'arqueologia.

4.ª Sessió: Llocs de Culte

Participants: Eduard RIU: Sant Andreu de Sagàs
 Josep M.ª BOSCH/Jordi VALLES: La Miranda d'Espiells
 Oriol GRANADOS: Santa Caterina
 Antoni CABALLÉ: Sant Martí Xic
 M. JUAN/ Alberto LÓPEZ: Santa Maria de Rubió
 Josep PUJADES: Scala Dei
 Juan Ramón GONZALEZ: Sant Joan de Térmenes

La darrera sessió, destinada als llocs de culte, resultà la més nodrida quan al nombre d'exposicions i va comptar amb la presència de representants de les tres institucions que financien excavacions, és a dir, del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, de la Diputació de Barcelona i de l'Ajuntament de la ciutat. Tots coincidiren en que els llocs de culte, i les esglésies en particular, s'excaven amb més freqüència que altres tipus de jaciment i des de les institucions es justificà aquesta preferència tot dient que sovint l'església era l'únic edifici de molts pobles que valia la pena restaurar, l'excavació formava part del projecte de restauració. També es va suggerir que constituïen la part més adient del patrimoni per sustentar una tradició cultural i remetre's als orígens històrics.

A part de la descripció de cadascun dels jaciments presentats destacaren algunes intervencions que van sorgir al llarg de les exposicions i, especialment, en el col·loqui. Així, es plantejaren algunes de les limitacions amb què es troba l'arqueòleg (reconeixement de les unitats estratigràfiques, què fer i què no fer a l'hora d'extreure determinada peça, etc) tot insistint en la necessitat de comptar en tota excavació amb restauradors, geòlegs, antropòlegs —particularment en el cas específic de la possibilitat de reunir arqueòlegs i especialistes en unes Jornades conjuntes per tal d'intercanviar coneixements, debatre aquests problemes i cercar possibles solucions.

El fet que algunes de les excavacions presentades es realitzessin en edificis en projecte de restauració i encara en ús ofereix la peculiaritat de comptar amb una estratigrafia horitzontal com a resultat de l'excavació dels arrebossats de les parets, aspecte interessant si més no perquè resulta menys conegut.

Cal destacar el debat que es creà a l'entorn de la problemàtica que presenten les sitges dins i fora dels edificis de culte. Així es va parlar de sitges destinades a emmagatzemar el gra que l'església rebia en concepte de delme (normalment a l'interior de l'edifici) i d'altres més grans, amb una cronologia diferent, que recollien el gra dels pagesos de la parròquia, que podien estar dins el recinte eclesial (com a lloc de protecció) però també fora encara que molt a prop. El cas de Sta M.ª de Rubió és significatiu en aquest sentit per tractar-se d'un dels pocs exemples d'església-fortificació.

Quan a la tipologia de les sitges (i relacionant-ho amb el debat encetat a la sessió dedicada a hàbitat) es va insistir en la necessitat d'estudiar –la relacionant els tipus de sitja entre si, tenint en compte els aspectes topogràfics, la circulació d'individus i l'organització micro-espacial de cada jaciment.

Comissió Organitzadora: Lúdia MARTINEZ
Carme M.ª MARUGAN
Marta SANCHO
Leonor TAMAYO